

Broj XXXII / 2017

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

COP23 - RAZGOVORI O KLIMI

TEMA BROJA STR. 3–5

INTERVJU STR. 7–8

Danijela Božanić, šef Odseka za klimatske promene
Sektora za međunarodnu saradnju i evropske integracije,
Minsitarstvo za zaštitu životne sredine

KOLUMNA STR. 9

Čekajući fond—Nebriga svih nas

U FOKUSU STR. 11–12

Izveštaj Koalicije 27 o zaštiti životne sredine u Srbiji

PREDSTAVLJAMO STR. 16–17

Pregovaračko poglavlje 29—carinska unija

15. novembar 900.000 evra za jačanje saradnje državnih institucija i OCD

Prošlog meseca potpisan je memorandum o primeni Regionalnog programa lokalne demokratije na Zapadnom Balkanu (ReLOaD), čiji je cilj jačanje saradnje državnih institucija i organizacija civilnog društva, kao i transparentnije finansiranje lokalnih projekata. Evropska unija je podržala program s 900.000 evra. Na ovaj način bi trebalo da se gradovima i opštinama obezbedi podrška za transparentno finansiranje projekata civilnog društva, dok će poseban akcenat biti stavljen na osnaživanje žena, mladih i društveno marginalizovanih grupa. Memorandum su potpisali Nikolas Bizel iz Delegacije EU u Srbiji, Steljana Nadera, predstavnica Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) i pet predstavnika gradova iz Srbije. [Više...](#)

16. novembar Četvrti sastanak Saveta za stabilizaciju i pridruživanje

U Briselu je održan četvrti po redu sastanak Saveta za stabilizaciju i pridruživanje Evropske unije i Srbije tokom kojeg je ponovo potvrđen evropski put Srbije, ali je i istaknuto da je neophodno steći veću podršku ovdašnje javnosti, što bi se postiglo boljim informisanjem o prednostima koje sa sobom nosi pristupanje EU. Na sastanku, kojim je predsedavala visoka predstavnik EU za spoljne poslove i politiku bezbednosti Federika Morgerini, naglašeno je da napredak Srbije u poglavljima 23 i 24, kao i normalizacija odnosa s Prištinom, ostaju prioriteta u procesu pregovora. Ispred srpske delegacije, sastanku je prisustvovala premijerka Srbije Ana Brnabić, dok je Evropsku komisiju predstavljao Johannes Han, komesar za susedsku politiku i pregovore o proširenju. [Više...](#)

17. novembar Konsultativni sastanak povodom liste prioriternih strukturnih reformi

Predstavnici civilnog društva i Republičkog sekretarijata za javne politike i Ministarstva finansija Republike Srbije održali su konsultativni sastanak u vezi sa sadržajem liste prioriternih strukturnih reformi za usvajanje Programa ekonomskih reformi. Sastanak je održan

kako bi predstavnici civilnog društva dali svoj doprinos kreiranju konačne liste prioriternih strukturnih reformi. Definisane liste reformi je inače četvrta faza u procesu kreiranja Programa ekonomskih reformi za period 2018-2020. godine, dokumenta koji treba da pruži okvir sprovođenja ekonomskih politika s ciljem pospešivanja privrednog rasta, kao i obezbeđivanja veće konkurentnosti nacionalne ekonomije. [Više...](#)

20–21. novembar Parlamentarci zemalja Zapadnog Balkana na Okruglom stolu u Briselu

Na Okruglom stolu u Evropskom parlamentu okupili su se šefovi parlamentarnih grupa parlamenata država Zapadnog Balkana, kao i članovi Evropskog parlamenta, predstavnici Evropske komisije i civilnog društva Zapadnog Balkana. Događaj, koji je trajao dva dana, bio je posvećen procesu evropskih integracija, a glavne teme bile su: reforme na Zapadnom Balkanu, vladavina prava, korišćenje sredstava iz evropskih fondova za pretprijetnu pomoć, kao i uloga parlamenata u jačanju civilnog društva. U ime Narodne skupštine Republike Srbije na okruglom stolu učestvovali su Milorad Mijatović, šef parlamentarne grupe SDPS i Balša Božović, zamenik šefa parlamentarne grupe DS. [Više...](#)

24. novembar Treća sednica Zajedničkog konsultativnog odbora o reformi javne uprave i pravima manjina

U Skupštini AP Vojvodine održana je treća sednica Zajedničkog konsultativnog odbora (*Joint Consultative Committee - JCC*) Komiteta regiona Evropske unije i Republike Srbije. Tokom sastanka razmenjena su iskustva dobre prakse u pogledu reforme javne uprave, sa idejom da se efikasnost administracije obezbedi kroz usvajanje principa i standarda Evropske unije. Na sastanku je istaknuta važnost uključivanja, kako regionalne tako i lokalnih, vlasti u proces pristupanja Srbije EU. Ovo je posebno važno ako se uzme u obzir da se 70% evropskog zakonodavstva sprovodi na lokalnom nivou. Tokom sastanka Zajedničkog konsultativnog odbora razgovaralo se i o manjinskim pravima na lokalnom i regionalnom nivou u Srbiji i EU. [Više...](#)

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Masarikova 5/16, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Babić, Vladimir M. Pavlović, Vanja Dolapčev, Jelena Jorgačević

Autori: Mirjana Jovanović, Ognjan Pantić, Stevan Petrović, Vladimir M. Pavlović, Jelisaveta Jovanović, Stefan Simić

Lektura: Marijana Milošević

Objavlivanje elektronskog biltena „Progovori o pregovorima” podržala je Fondacija za otvoreno društvo u Srbiji. Godišnji rad BOŠ-a podržava Evropska unija u okviru programa Evropa za građane i građanke. Stavovi izneti u ovom biltenu nisu nužno stavovi Fondacije za otvoreno društvo ili Evropske unije. Beogradska otvorena škola odgovorna je isključivo za iznete informacije. Za stavove i informacije u autorskim tekstovima i intervjuima odgovorni su sami autori, odnosno intervjuisane osobe.

RAZGOVORI O KLIMI

DA LI SMO NA DOBROM PUTU

Zbog neodređenog okvira Pariskog sporazuma mnoge zemlje, a naročito najrazvijenije koje su ujedno i najveći emiteri, daleko su od ispunjenja svojih ciljeva za smanjenje emisija. Poslednji izveštaj Ujedinjenih nacija pokazuje da trenutni nacionalni ciljevi vode zagrevanju planete preko 3° Celzijusa do 2100. godine. Očekuje se da će ovakvo povećanje temperature drastično povećati nivo mora. Mnoge ostrvske države i priobalni gradovi će tako završiti ispod površine. Izveštaj takođe pokazuje da je, nakon tri godine stagnacije, globalni nivo emisija CO₂ ponovo porastao u 2017. godini. Dakle, hitno je potrebna odlučna akcija na globalnom nivou i povećanje obećanih nacionalnih ciljeva za smanjenje emisija.

Klimatske promene predstavljaju jedan od najvećih izazova današnjice. Iako se o njima govori u dalekim vremenskim okvirima, poput 2030. ili 2100. godine, posledice osećamo već sada, bilo da je reč o vrelom talasu koji je ovog leta pogodio Evropu ili razornom uraganu i monsunima zabeleženim u Americi i Aziji. Potreba za rešavanjem ovog problema okupila je predstavnike 197 zemalja u Bonu, na 23. zasedanju članica Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o promeni klime (UNFCCC United Nations Framework Convention on Climate Change, COP23 – 23rd Conference of the parties). Oko 20.000 predstavnika država, medija, nevladinog i biznis sektora je tokom dve nedelje (od 7. do 16. novembra) radilo na postizanju dogovora o narednim koracima za ispunjenje ciljeva Pariskog sporazuma.

Dogovori u Parizu (We'll always have Paris!)

Pariski sporazum, koji predstavlja istorijski sporazum o klimatskim promenama, postignut je 2015. godine na 21. zasedanju zemalja članica u tom gradu (COP21). Ovim sporazumom se 195 zemalja obavezalo da će ograničiti zagrevanje globalne temperature na manje od 2° Celzijusa do 2100. godine. To je bio prvi put da su se gotovo sve nacije sveta usaglasile oko značaja klimatskih promena.

Šta se desilo od Pariza do danas? (Will we always have Paris?)

Nakon izbora 2016. godine, nova administracija SAD je potpuno promenila kurs nacionalne energetske politike i stav prema fosilnim gorivima te najavila da će se povući iz Pariskog sporazuma.¹ Evropska unija se obavezala da će svoje emisije

¹ Zanimljivo je da su neke američke savezne države, poput Oregona i Vašingtona, najavile odlučnu borbu protiv klimatskih promena uprkos zvaničnoj energetske politici SAD.

COP23 | FIJI
UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE
BONN 2017

Izvor: cop23.unfccc.int

gasova sa efektom staklene bašte smanjiti za 40% do 2030. godine u odnosu na nivo iz 1990. Međutim, EU nije dala jasno određene korake kojima će ovo postići te je teško proceniti da li bi zapravo Unija mogla imati ambicioznije ciljeve. Kina je među retkim zemljama koje su na putu da dostignu svoje klimatske ciljeve u okviru Pariskog sporazuma, ali je i dalje među najvećim potrošačima fosilnih goriva i jedan je od najvećih emitera gasova sa efektom staklene bašte.

Nemačka, koja se identifikuje kao lider u borbi protiv klimatskih promena, i dalje nije postavila jasne rokove za napuštanje uglja i drugih fosilnih goriva, uprkos ambicioznoj energetske politici (*Energiewende*).

Međutim, i pored svega toga, veliki broj država vodi odlučnu i ambicioznu klimatsku politiku. Kanada, Velika Britanija, Finska, Italija, Danska, Holandija, Meksiko su među dvadesetak zemalja koje su jasno postavile rokove za prestanak korišćenja uglja kao energenta.

Šta se očekivalo od COP23?

Iako značajan, Pariski sporazum ostavio je brojna nerešena pitanja. Dogovor između zemalja je postignut na dobrovoljnoj bazi i bez jasno definisanih obaveza, imajući u vidu da, u suprotnom, mnoge članice ne bi pristale da učestvuju u Sporazumu. Ipak, detaljna razrada obaveza i koraka za njihovo ispunjavanje planirana je kao proces pregovora koji će trajati do 2018. godine, kako bi svi tehnički elementi Sporazuma bili usvojeni u 2018. godini na COP24.

Zbog neodređenog okvira Pariskog sporazuma mnoge zemlje, a naročito najrazvijenije koje su ujedno i najveći emiteri, daleko su od ispunjenja svojih ciljeva za smanjenje emisija. Poslednji izveštaj UN (*United Nations Environment's Gap Report*) pokazuje da trenutni nacionalni ciljevi vode zagrevanju planete preko 3° Celzijusa do 2100. godine. Očekuje se da će ovakvo povećanje temperature drastično povećati nivo mora. Mnoge ostrvske države i priobalne gradovi će tako završiti ispod površine. Izveštaj takođe pokazuje da je, nakon tri godine stagnacije, globalni nivo emisija CO₂ ponovo porastao u 2017. godini. Dakle, hitno

je potrebna odlučna akcija na globalnom nivou i povećanje obećanih nacionalnih ciljeva za smanjenje emisija. Ključni rezultat sa COP23 trebalo je da bude razrada Radnog programa Pariskog sporazuma (tzv. Pariski pravilnik). Radni program je vrsta akcionog plana koji treba da definiše praktične elemente Pariskog sporazuma, poput transparentnosti u praćenju napretka svih zemalja u ostvarivanju ciljeva i mogućnosti provjere povećanja ambicioznosti ciljeva. Očekivalo se i preciznije definisanje pitanja finansiranja borbe protiv klimatskih promena, kao i podizanje ambicije pojedinačnih nacionalnih ciljeva. Takođe, Sporazumom je predviđen i tzv. Usmereni dijalog (*Facilitative Dialogue*) koji će biti osnova za pravljenje Globalnog inventara emisija gasova sa efektom staklene bašte (*Global Stocktake*) u 2018. godini.

Jedno od najosetljivijih pitanja bilo je i pitanje gubitka i štete (*loss and damage*) koju nameću ostrvske i druge nerazvijene zemlje koje su najosetljivije na posledice klimatskih promena. Ovaj termin se odnosi na nepovratne gubitke nastale zbog klimatskih promena (poput izgubljenih života, kulturnog i prirodnog nasleđa) i nastalu štetu (uglavnom na infrastrukturu poput puteva, dalekovoda itd.). Nerazvijene zemlje već sada trpe ogromne štete od suša, poplava, uragana i drugih ekstremnih vremenskih uslova koji su izazvani emisijama gasova sa efektom staklene bašte, oslobođenim tokom ekonomskog razvoja danas najrazvijenijih zemalja (SAD, EU, Japan itd.). Imajući sve ovo u vidu, nerazvijene zemlje smatraju da treba da dobiju kompenzaciju od razvijenih zemalja zbog posledica klimatskih promena kojima su izložene, a koje nisu same izazvale. Razvijene zemlje to odbijaju. To bi, između ostalog, otvorilo brojna pitanja finansijske i pravne odgovornosti za klimatske promene.

Svakako najznačajnije očekivanje od COP23 bilo je rešavanje finansiranja projekata za borbu protiv klimatskih promena na globalnom nivou. Zemlje članice su se na 15. zasedanju 2009. godine u Kopenhagenu (COP15) obavezale da će do 2020. godišnje izdvajati ukupno 100 milijardi dolara za ovaj cilj. Zeleni klimatski fond, osnovan 2010. godine, namenjen je upravljanju ovim sredstvima i zaključenjem Pariskog sporazuma dobio bi ključnu ulogu u sprečavanju zagrevanja planete iznad 2° Celzijusa. Međutim, mehanizmi praćenja sredstava Fonda, realizovanih projekata i njihovih stvarnih efekata i dalje su nejasni.

Premalo rezultata

Rezultati COP23 zasedanja u Bonu mogu se, jednom rečju, nazvati skromnim.

Najznačajnijim ishodom COP23 smatra se Talanoa dijalog, kao direktna posledica toga što je Fidži predsedavao zasedanjem.² Talanoa dijalog je predviđen kao konsultativni proces koji će se odvijati tokom sledeće godine, a radi podizanja ambicije klimatskih ciljeva država do 2030. godine. Dijalog će biti zasnovan

² Reč Talanoa u pacifičkoj tradiciji znači „pričanje priča bez skrivenih namera“ i odnosi se na tradicionalni pristup dijalogu koji se praktikuje na Fidžiju. Pristup podrazumeva inkluzivan, participativan i transparentan proces razgovora u kome se učesnici obraćaju direktno i otvoreno jedni drugima

SRBIJA NA COP23

Delegaciju Srbije na COP23 u Bonu predvodio je ministar zaštite životne sredine Goran Trivan. On je 15. novembra, u delu programa Konferencije koji se održava na visokom nivou, predstavio politiku i aktivnosti Srbije u borbi protiv klimatskih promena i prilagođavanju izmenjenim klimatskim uslovima. Ministar je 17. novembra predsedavao sastankom Saveta za regionalnu saradnju (*Regional Cooperation Council – RCC*), koji je održan na marginaima Konferencija, a kome su prisustvovali ministri država regiona. Tom prilikom usvojena je Deklaracija o ekološkom i klimatskom delovanju na području Zapadnog Balkana, kao zajednički izraz opredeljenja država da zajednički pristupe rešavanju rastućih klimatskih izazova.

na trima ključnim pitanjima: 1) Gde se nalazimo? 2) Gde želimo da budemo? i 3) Kako da do toga dođemo? Ipak, u Zaključnoj deklaraciji COP23 korišćen je neodređen rečnik te nije jasno na koji će način dijalog biti organizovan. Očekuje se da proces zvanično počne u januaru 2018. godine.

Postignut je određeni napredak u izradi Radnog programa Pariskog sporazuma, iako je definisanje najvažnijih tačaka ostavljeno za maj 2018. Zasad su dogovorena poglavlja Programa kojima će se odrediti kako će se emisije pratiti i kako će države o tome izveštavati UNFCCC.

Finansiranje je ostalo najosetljivija i najvažnija tema. Nerazvijene zemlje i zemlje u razvoju smatrale su da razvijene zemlje nisu uradile dovoljno i nisu ispunile svoje prethodno dogovorene obaveze u vezi sa Zelenim klimatskim fondom. Pozitivan iskorak je napravila EU koja se obavezala da će do 2020. godine usmeriti 800 miliona evra zemljama Pacifičkog regiona. Međutim, ovo je i dalje daleko od potrebnog nivoa finansiranja.

Određeni napredak je postignut u pogledu budućeg razvoja Adaptacionog fonda, koji je namenjen najnerazvijenijim zemljama sveta, uspostavljenom u okviru Kjoto protokola. Države su se usaglasile u Završnoj deklaraciji da bi Adaptacioni fond trebalo da bude operativan i u okviru Pariskog sporazuma. U tom smislu za Fond je namenjeno oko 90 miliona evra.

Tema koja se odnosi na pitanja gubitka i štete – koja je bila u vrhu prioriteta nerazvijenih zemalja – nije našla svoje mesto u pregovorima tokom COP23. Ona se smatra trećim stubom borbe protiv klimatskih promena, pored adaptacije i mitigacije, ali za nju, za razliku od ove dve teme, nije obezbeđeno finansiranje. To pitanje, osetljivo politički ali i moralno, sa sobom nosi prihvatanje odgovornosti za klimatske promene od strane industrijski najrazvijenijih zemalja čije su kumulativne emisije doprinele promeni klime i, kao što je već rečeno u tekstu, kompenzaciju najnerazvijenijim i najranjivijim zemljama koje trpe direktne posledice te promene.

Transparentnost napretka država ka ostvarenju ciljeva Pariskog sporazuma donekle je unapređena. U zaključnoj deklaraciji COP23 dogovorena su dva dodatna preseka stanja nacionalnih inventara emisija u 2018. i 2019. godini.

Naredni koraci

Sledeće zasedanje članica Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o promeni klime (COP24) održaće se novembra 2018. godine u poljskom mestu Katowice. S obzirom na to da je rešavanje brojnih tehničkih detalja Pariskog sporazuma odloženo, očekivanja od COP24 su velika. Pre svega Radni program Pariskog sporazuma i Talanoa dijalog moraju biti završeni do tada. Međutim, imajući u vidu da je Poljska jedan od najvećih korisnika uglja u EU i zemlja koja se glasno protivi odrednicama Pariskog sporazuma, očekuje se da će rešavanje ovih pitanja na COP24 biti i dodatno otežano.

Mirjana Jovanović, Beogradska otvorena škola

SAD NA COP23

Sjedinjene Američke Države najavile su svoje povlačenje iz Pariskog sporazuma, ali je delegacija SAD prisustvovala Konferenciji i učestvovala u pregovorima. Zanimljivo je da, prvi put, SAD nisu imale zvanični paviljon za predstavljanje na Konferenciji. Jedino javno istupanje delegacije SAD bilo je na tribini na kojoj su zapravo promovisali korišćenje fosilnih goriva u borbi protiv siromaštva i globalne promene klime. Ovo je, naravno, izazvalo oštro negodovanje prisutnih koji su prekinuli tribinu tako što su uz melodiju američke himne pevali o tome kako ugalj uništava planetu. Osim zvanične delegacije SAD, na COP23 pojavila se i alternativna delegacija koja je predstavljala koaliciju pod nazivom *Mi smo još uvek za (We Are Still In)* sačinjenu od američkih guvernera, gradonačelnika, predstavnika velikih korporacija, naučnih i obrazovnih institucija. Predvođena bivšim gradonačelnikom Njujorka, Majklom R. Blumbergom, ova alternativna delegacija na COP23 iskazala je posvećenost preko 100 miliona Amerikanaca da učestvuju u borbi protiv klimatskih promena, uprkos zvaničnim stavovima i politici administracije novog američkog predsednika.

Izvor: www.indiawest.com

NACRT ZAKONA O KLIMATSKIM PROMENAMA U PRIPREMI

Ministarstvo zaštite životne sredine Republike Srbije načinilo je Nacrt zakona o klimatskim promenama, čiji je cilj uspostavljanje sistema za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte na isplativ i ekonomski efikasan način. Nacrt podrazumeva uvođenje mehanizma za monitoring gasova sa efektom staklene bašte, pravljenje inventara gasova sa efektom staklene bašte i godišnje izveštavanje o politikama i merama u oblasti klimatskih promena. Inače, na ovaj način države članice Evropske unije ispunjavaju svoje obaveze prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o promeni klime.

Sistem trgovine emisijama u Evropskoj uniji (EU ETS), čije se uvođenje u Srbiji takođe reguliše pomenutim nacrtom zakona, trenutno obuhvata više od 11.000 industrijskih postrojenja i postrojenja za proizvodnju električne energije. On predstavlja sredstvo za smanjenje emisija sa efektom staklene bašte kroz trgovinu emisijama shodno potrebama.

Nacrt zakona takođe predviđa i novine poput usvajanja Strategije niskougljeničnog razvoja, ali obuhvata i oblasti prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove kao instrumente politike borbe protiv klimatskih promena. Uz to, pominje se i izrada Plana prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove, kao i izrada akcionih planova uz ovaj Plan.

Usvajanje zakona o klimatskim promenama očekuje se u toku 2018. godine.

PRIPREME REPUBLIKE SRBIJE ZA KLIMATSKE PROMENE

U ovom broju biltena „Progovori o pregovorima”, gospođa Danijela Božanić, šef Odseka za klimatske promene Sektora za međunarodnu saradnju i evropske integracije Ministarstva zaštite životne sredine Republike Srbije, govori o razvoju, ciljevima i sprovođenju politike ublažavanja klimatskih promena i prilagođavanja na klimatske promene.

BOŠ: Čini se da politika borbe protiv klimatskih promena dobija više mesta u javnom mnjenju, u skladu s rastom značaja ove teme na globalno nivou, koji se reflektuje i u našoj javnosti. Možete li nam, za početak intervjua, predstaviti šta sve ova politika u Srbiji obuhvata u strateškom i zakonodavnom smislu? Kojim je strategijama i zakonima ona obuhvaćena i šta su njeni osnovni elementi? Koje institucije su uključene u koncipiranje i sprovođenje klimatske politike?

Danijela Božanić: Politika borbe protiv klimatskih promena, u skladu sa zahtevima međunarodne zajednice, utvrđena je zakonima o ratifikaciji Okvirne konvencije UN o promeni klime i njenim pratećim aktima: Kjoto protokolom, Doha amandmanom na Kjoto protokol i Sporazumom iz Pariza. U skladu sa ovim Zakonima Republika Srbija ispunjava svoje obaveze koje se, pre svega, tiču izveštavanja u dvogodišnjem periodu. U ovom kontekstu i uzimajući u obzir zahteve Sporazuma iz Pariza, ali i zakonodavstva EU, Ministarstvo zaštite životne sredine pripremilo je Nacrt zakona o klimatskim promenama, koje za osnovni cilj ima efikasan, transparentan i kontinuirani monitoring i izveštavanje o emisijama gasova sa efektom staklene bašte (GHG) i drugih informacija od značaja za oblast klimatskih promena. Svakako, krajnji cilj ovog zakona je efikasno smanjenje emisija GHG, kao i povećanje otpornosti na izmenjene klimatske uslove. Zakonom se transponuju svi relevantni delovi EU zakonodavstva koji su direktno od značaja za oblasti klimatskih promena. Dodatno, kako bi ispunilo svoje obaveze prema međunarodnoj zajednici (Sporazumu iz Pariza), EU zakonodavstvu, ali i obezbedilo tzv. niskougljenični razvoj, Ministarstvo je započelo izradu Strategije borbe protiv klimatskih promena sa Akcionim planom, koja bi do kraja 2018. godine trebalo da definiše mogućnosti i specifične načine za postizanje smanjenja emisija GHG za period od 2020. do 2050. i utvrdi nivo nacionalnih emisija u 2070. godini.

BOŠ: Činjenica je da su klimatske promene fenomen koji utiče na sve segmente društva i da ga je iz tog razloga politički teško obuhvatiti. Na koji način se odvija dinamika i saradnja između različitih sektora koji bi zajedno trebalo da rade na formulisanju i sprovođenju nacionalne klimatske politike?

Izvor: www.ekologija.rs

Danijela Božanić, šef Odseka za klimatske promene Sektora za međunarodnu saradnju i evropske integracije

Danijela Božanić: S obzirom na multisektorsku prirodu oblasti klimatskih promena i prepoznajući značaj međusektorske saradnje za efikasnu borbu protiv klimatskih promena, Ministarstvo je iniciralo, a Vlada uspostavila Nacionalni savet za klimatske promene. Postojanje i funkcionisanje ovog Saveta utvrđeno je i Nacrtom zakona o klimatskim promenama i u njegovom radu, pored predstavnika institucija Vlade, učestvuju i predstavnici naučne i stručne javnosti, organizacija civilnog društva, lokalnih samouprava. Koordinacija i saradnja s resorima realizuje se i kroz rad radnih grupa za pojedinačna i određena pitanja i projekte. Konkretno, za sektor energetike od značaja su i aktivnosti pod okriljem Ugovora o energetske zajednici. U načelu, poslednjih godina došlo je do značajnog unapređenja saradnje, ali je postavljanje problema klimatskih promena kao prioritetnog principa razvoja sektora, kao i svuda u svetu, proces koji zahteva posvećen, kontinuirani i stalni rad, za šta je Ministarstvo opredeljeno. Istovremeno, za Ministarstvo je, pored saradnje s resorima, od ključnog značaja saradnja s lokalnim samoupravama i organizacijama civilnog društva, a kako bi ovo pitanje zauzelo ključno mesto na nacionalnoj agendi.

BOŠ: Pariski sporazum o klimatskim promenama ratifikovan je u Narodnoj skupštini ove godine i Srbija se na taj način pridružila grupi koja trenutno broji 168 zemalja. Kako se ratifikacija Sporazuma odražava na politiku borbe protiv klimatskih promena Republike Srbije?

Danijela Božanić: Ratifikacija Sporazuma iz Pariza potvrđuje prepoznavanje značaja ovog međunarodnog ugovora i spremnost da se problemom klimatskih promena bavi na celovitiji način. Obaveze preuzete ratifikacijom Sporazuma iz Pariza, svode se na praćenje ispunjenja ciljeva smanjenja emisija GHG i njihovu reviziju. Praćenje ispunjenja ciljeva obezbediće Zakon o klimatskim promenama, a njihovu reviziju Strategija borbe protiv klimatskih promena, sa akcionim planom.

BOŠ: Srbija je svoj Nacionalno određeni doprinos smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte (GHG) predala 2015. godine. Stručna javnost je metodologiju izrade ovog dokumenta ocenila kao nedoslednu, zbog čega projekcija emisija u ovom dokumentu do 2030. godine zapravo predstavlja povećanje emisija u odnosu na godinu kada je donet. Da li se, u svetlu ratifikacije Pariskog sporazuma i nove dinamike u oblasti klimatske politike u Srbiji, planira revizija Nacionalnog doprinosa smanjenju emisija staklene bašte?

Danijela Božanić: Stručnoj javnosti je poznato da su zahtevi Okvirne konvencije UN o promeni klime i EU zakonodavstva predstavljanje ciljeva smanjenje emisija GHG u odnosu na 1990. godinu kao baznu ili godinu u odnosu na koju se nivoi emisija GHG izražavaju, kako je Republika Srbija i predstavila svoje ciljeve. Na ovaj način politički su podržani, pre svega, stavovi Evropske unije, što je od značaja s obzirom na status Srbije, kao države kandidata za članstvo u EU. Kako god, mogućnosti za povećanje ambicije po pitanju smanjenja emisija GHG, odnosno revizije ovih ciljeva biće razmotrene i utvrđene u okviru Strategije borbe protiv klimatskih promena sa Akcionim planom.

BOŠ: U izradi je Nacrt zakona o klimatskim promenama. Šta će se ovim zakonom regulisati i urediti?

Danijela Božanić: Nacrt zakona o klimatskim promenama ima za cilj efikasan, transparentan i kontinuirani monitoring i izveštavanje o emisijama gasova sa efektom staklene bašte (GHG) i drugih informacija od značaja za oblast klimatskih promena. Krajnji cilj ovog zakona je efikasno smanjenje emisija GHG, kao i povećanje otpornosti na izmenjene klimatske uslove. Zakon uvodi obavezu monitoringa za industrijska i energetska postrojenja, kao i izradu GHG inventara na godišnjem nivou. Definiše obavezu izrade niskouglednične strategije i akcionih planova, kao i nacionalnog plana adaptacije. Zakonom se transponuju relevantni delovi EU zakonodavstva koji su direktno od značaja za oblasti klimatskih promena, tačnije Uredba o mehanizmu monitoringa, delovi Uredbe o sistemu trgovine emisijama jedinica GHG, koji se odnose na monitoring, izveštavanje i verifikaciju, kao i relevantni delovi Odluke o zajedničkom naporu na smanjenju emisija GHG.

BOŠ: Kako se država i industrija pripremaju na uvođenje sistema trgovine emisijama? Zakon predviđa uvođenje ograničenja emisija, pouzdanog i preciznog sistema za monitoring, izveštavanje i verifikaciju gasova sa efektom staklene bašte. Koji su rokovi i koraci u uvođenju sistema?

Danijela Božanić: Priprema Ministarstva i, pre svega, Agencije za zaštitu životne sredine kao institucije odgovorne za pripremu GHG inventara, prevashodno se bazira na pripremi relevantnog zakonodavstva, što je i učinjeno pripremom Zakona o klimatskim promenama, ali i jačanju kapaciteta za ispunjenje obaveza iz zakonodavstva. U ovom kontekstu kroz dva projekta koje je finansirala EU radilo se na jačanju kapaciteta dve navedene, ali i drugih institucija, koje su nadležne za prikupljanje podataka. U okviru ovih projekata, ali i projekata regionalnog karaktera (napr. EKRAN) vršene su obuke za industrijska i energetska postrojenja za pripremu plana monitoringa i izveštaja o emisijama GHG. Što se tiče koraka i rokova za uvođenje sistema oni su povezani s vremenskim okvirom za usvajanje Zakona o klimatskim promenama, a Ministarstvo će učiniti maksimalne napore da usvajanje ovog zakona bude u najkraćem mogućem roku.

BOŠ: Trenutno je u izradi Strategija borbe protiv klimatskih promena Republike Srbije. Nacrt zakona o klimatskim promenama predviđa izradu Strategije niskougledničkog razvoja i plan prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove. Koja je uloga ovih dokumenata i kako su oni povezani?

Danijela Božanić: Strategija borbe protiv klimatskih promena Republike Srbije odgovor je na zahteve Sporazuma iz Pariza, dok zakon daje zakonodavni osnov za reviziju ove Strategije, po potrebi, praćenju ispunjenja ciljeva iz Strategije i slično.

BOŠ: U okviru Vlade Republike Srbije izabrane 29. juna ove godine formirano je zasebno Ministarstvo životne sredine. U kojoj meri možemo reći da su kapaciteti za kreiranje i sprovođenje politike životne sredine povećani? Da li su već povećani, ili se planira povećanje resursa u oblasti klimatske politike? Da li ste primetili da se značaj politike životne sredine pomerio na lestvici prioriteta Vlade Republike Srbije?

Danijela Božanić: U načelu, činjenica da je formirano zasebno Ministarstvo za zaštitu životne sredine ide u prilog činjenici da se značaj politike životne sredine pomera na lestvici prioriteta Vlade Republike Srbije. Novoformirano Ministarstvo podrazumeva bolju organizaciju i kadrovsko jačanje uopšte, pa i u oblasti klimatskih promena. Ovo bi trebalo olakšati realizaciju nadležnosti i obaveza u narednom periodu, kao i efikasniji rad Ministarstva.

Intervju priredio: Ognjan Pantić, Beogradska otvorena škola

Čekajući fond

NEBRIGA SVIH NAS

Priča o načinu finansiranja politke životne sredine jasno odslikava društveno-političke prioritete, puko ispunjavanje forme u procesu evropskih integracija i svrstavanje brige o životnoj sredini u okviru nevažnog i nečega što se odlaže za neka bolja vremena.

Fond za zaštitu životne sredine ukinut je 2012. godine uz obrazloženje da on ne ispunjava svoju ulogu već samo stvara prostor za korupciju i nenamensko trošenje javnih sredstava. Tako se prethodna vlast odnosila prema tom poslu, dok je nova vlast, jednostavno rečeno, stegla kaiš.

Namenski prihodi prikupljeni od taksi za zaštitu životne sredine od tada se ne troše kroz Fond, već se prikivaju u zajedničkoj kasi, raspodeljeni u tabeli planiranih rashoda prema društveno-političkim prioritetima. U okviru tih prioriteta nema mesta za javnu politiku u oblasti životne sredine.

Nepravda prema životnoj sredini, a pomalo i prema preuzimanju pravnih tekovina Evropske unije u čiji proces smo dobrovoljno ušli, ispravljena je 2015. godine izmenama i dopunama Zakona o zaštiti životne sredine, kada se Fond za zaštitu životne sredine vratio u zakonodavne okvire. Nije bilo detaljnijeg regulisanja već je ostavljen prostor da se podzakonskim aktima bliže odredi tip fonda, mehanizmi i način funkcionisanja. Naravno, postoji prostor za manipulaciju. Istovremeno, izmene Zakona o budžetskom sistemu stvorile su mogućnosti dodele sredstava od naknada za životnu sredinu i drugim korisnicima, kao i za nepovezane aktivnosti na nacionalnom i lokalnom nivou. Sada se, znači, sredstva alociraju u Fond za zaštitu životne sredine – koji je definisan kao budžetska stavka kojim upravlja Ministarstvo finansija – u iznosu koji nije obavezno jednak prihodima iz taksi za zaštitu životne sredine. A s obzirom na ograničene mogućnosti, iznos je raspoređen samo na dve stavke. Praktično govoreći, Fond ne ispunjava svoju ulogu. Ova priča o načinu finansiranja politke životne sredine jasno odslikava društveno-političke prioritete, puko ispunjavanje forme u procesu evropskih integracija i svrstavanje brige o životnoj sredini u okviru nevažnog i nečega što se odlaže za neka bolja vremena.

Zaštita životne sredine – od deratizacije do hvatanja pasa

Za 2017. godinu u Srbiji je izdvojeno ukupno 2,29 milijardi dinara (približno 19,3 miliona evra) za raspodelu kroz Fond za zaštitu životne sredine. Od ukupnog iznosa, 2,19 milijardi dinara (približno 18,4 miliona evra) opredeljeno je za dodelu podsticajnih sredstava reciklažnoj industriji i 100 miliona dinara (približno 842 hiljade evra) za finansiranje interventnih mera u vanrednim okolnostima. U proseku države članice Evropske unije su u 2015. godini izdvojile nešto više od 2,1% BDP-a za

Izvor: www.anthropocenemagazine.org

sprovođenje politike životne sredine i taj procenat je konstatno u porastu od 2006. godine. Republički zavod za statistiku, u svom poslednjem izveštaju iz oktobra 2017. godine, iznosi podatak da je Republika Srbija u 2016. godini izdvojila 0,8% BDP-a za zaštitu životne sredine.

U pogledu sprovođenja politike zaštite životne sredine, gradovi i opštine imaju značajnu ulogu i obaveze. Lokalna samouprava obavezna je da izradi godišnji program za zaštitu životne sredine, s planom trošenja sredstava. Zatim, taj program, a pre svega plan trošenja sredstava, odobrava svake godine Ministarstvo za zaštitu životne sredine. Deo sredstava od taksi za zaštitu životne sredine pripada lokalnim budžetima, a nadležni na lokalnom nivou mogu propisati dodatne takse na zagađenje. Ciklus se zatvara godišnjim izveštajem.

Institut za industrijske odnose objavio je u novembru 2017. godine nalaze svog istraživanja, posmatrajući, između ostalog, transparentnost lokalne samouprave, dostupnost programa i izveštaja u oblasti zaštite životne sredine. Rezultati pokazuju da 102 opštine nisu imale nijedan od traženih dokumenata na svom sajtu. Manje od jedne petine dokumenata je dostupno na sajtovima lokalnih samouprava, svega 94 od 513. Pretežno su to strateški dokumenti u oblasti i programi za zaštitu životne sredine dok se izveštaji retko objavljuju.

Organizacije civilnog društva Stanište i Centar za evropske politke (CEP) objavili su detaljne podatke o trošenju sredstava namenjenih za zaštitu životne sredine. Prema njima, u proteklih šest godina, 6,5 milijardi dinara je alocirano za zaštitu životne sredine, ali nije potrošeno za tu svrhu. Naime, ta sredstva nisu na raspolaganju već su potrošena kroz zajedničku kasu na druge prioritete. Pored neutrošenih sredstava, planovi i programi gradova i opština obuhvataju daleko širi dijapazon aktivnosti i projekata od striktno životne sredine, odnosno odredbi Pravilnika o standardnom klasifikacionom okviru i kontnom planu

za budžetski sistem. Prema nalazima Staništa i CEP sredstva su se koristila za: uređenje atarskih puteva, održavanje kanalske mreže, protivgradnu službu, izgradnju sportskih objekata, asfaltiranje ulica, prskanje komaraca, deratizaciju, zoo-vrtove, hvatanje pasa, zimsko održavanje, zamenu azbestnih cevi i održavanje vodovoda, subvencije za vodu, dug za gas, toplifikaciju, kotlove, otklanjanje posledica poplava, kazne po rešenju sudova za ujede pasa itd.

Dok resursi nestaju...

Koalicija 27 je u svom alternativnom godišnjem izveštaju o napretku Srbije u procesu evropskih integracija u okviru poglavlja 27 poseban odeljak posvetila finansiranju zaštite životne sredine. Pored svih, već spomenutih, aspekata istaknuti su i problemi u kontroli kvaliteta vazduha, odnosno nedostatak sredstava za tu namenu i održavanje sistema. Značajan je podatak da sredstva namenjena za inspekcijski nadzor u oblasti upravljanja vodama predstavljaju manje od 1% ukupnog budžeta za upravljanje vodama, dok za građevinske radove i objekte u okviru uređenja vodotoka i zaštite od štetnog dejstva voda čine oko 50% ukupnih sredstava. Dalje je pomenut nedostatak sredstava za zaštitu prirode i zaštićena područja te neusklađenost načina finansiranja i važećih mehanizama sa standardima Evropske unije. Treba napomenuti da politika ublažavanja klimatskih promena i prilagođavanja na klimatske promene nosi velike troškove koji se još uvek ne iskazuju u budžetima.

Nameće se jasan zaključak da briga o životnoj sredini nije prioritet Vlade Republike Srbije. Posmatrano kroz prioritet i opozicije, kao i način ophođenja lokalnih zajednica, ni za nas građane kvalitet vazduha, vode, zemljišta i sveobuhvatnih uslova u kojima živimo nije od velike važnosti. Naprotiv.

Čak ni iz ekonomske perspektive na poboljšanje kvaliteta životne sredine ne gleda se kao na direktno ili indirektno ulaganje u povećavanje resursa i uslova za privredni rast. Životna sredina je našem društvu neprijatno opterećenje i trošak. Radije ćemo poseći šumu nego šumom smišljeno i strateški upravljati. Korišćenje otpada kao resursa je suviše komplikovano, zahteva uređeni sistem, pa je daleko jednostavnije otpad odložiti tamo gde se ne vidi.

Što duže odlažemo sistemsko bavljenje životnom sredinom odnosno, šire posmatrano, sistemski odnos prema uređenju i načinu života, troškovi se uvećavaju, a određeni resursi nepovratno gube. Ulaganje u životnu sredinu nije sporedna aktivnost koju radimo zato što smo fini i lepo vaspitani da ne bacamo smeće, već je kvalitet životne sredine preduslov za razvoj društva i privrede.

Stevan Petrović, Beogradska otvorena škola

Izvor: reflectionsondevelopmentblog.wordpress.com

Izveštaj Koalicije 27 o zaštiti životne sredine u Srbiji

I DALJE NISKO NA LISTI PRIORITETA

U kojim segmentima još mora ozbiljno da se radi da bi došlo do napretka u oblasti politike životne sredine i klimatskih promena? Gde su najveći nedostaci? I da li je odista pitanje zaštite životne sredine suprotstavljeno ekonomskom napretku ili, naprotiv, cirkularna i zelena ekonomija donose mnoštvo mogućnosti za povećan ekonomski napredak uz smanjene negativne efekte na životnu sredinu.

Koalicija 27 je u novembru objavila svoj četvrti izveštaj pod nazivom Poglavlje 27 u Srbiji: Još uvek u pripremi (godinu dana kasnije), u kojem se daje pregled napretka Srbije u primeni i usklađivanju politika u oblasti životne sredine i klimatskih promena s pravnim tekovinama Evropske unije. On je javnosti predstavljen u okviru jednog od panela na osmom Green Festu. Tom prilikom učesnici panela složili su se da izveštaj ukazuje na važne nedostatke u ovom polju.

Pozitivan iskorak napravljen je osnivanjem Ministarstva zaštite životne sredine, što je signal da ova tema postaje važna donosiocima odluka. Međutim, nije bilo značajnijeg napretka u kreiranju javnih politika i usvajanju zakonskih akata, što je vezano i za činjenicu da su tokom godine održani predsednički izbori koji su sa sobom nosili rekonstrukciju Vlade i blokadu rada Parlamenta.

Ključni zaključak Izveštaja glasi da zaštita životne sredine u Srbiji i dalje nije prioritet.

Najvažnije tačke

Izveštaj posebno izdvaja i daje osvrt na nekoliko tema i politika:

Pitanje instrumenata za finansiranje zaštite životne sredine i dalje je nerešeno

Zeleni fond još uvek nije operativan jer nedostaju podzakonski akti neophodni za njegovo funkcionisanje. Kao i danas, ovo će i ubuduće predstavljati veliki problem, s obzirom na to da će biti neophodne značajne investicije da bi kvalitet životne sredine u Srbiji dostigao standarde Evropske unije. Mehanizmi kontrole namenskog trošenja sredstava opredeljenih za zaštitu životne sredine i dalje su neadekvatni, te je dosta čest slučaj da se ta, već nedovoljna, sredstva troše na aktivnosti koje nisu iz oblasti zaštite životne sredine, poput deratizacije, održavanja puteva, subvencija za vodu, gas i sl.

Transparentnost, donošenja propisa i učešća javnosti u procesu

U ovoj oblasti napravljen je izvestan pomak, mada se značajan deo propisa i dokumenata razvija i usvaja bez učešća javnosti. Novoosnovano Ministarstvo pokazalo je otvorenost za saradnju s civilnim društvom organizovanjem niza konsultativnih sasta-

KOALICIJA 27

naka. Međutim, i dalje je otežano učešće javnosti u procesima donošenja odluka, naročito na nivou lokalnih samouprava kojima, pre svega, nedostaju kapacitet za punu implementaciju zakonskih propisa. Informacije o stanju životne sredine se objavljuju selektivno i neblagovremeno, što je u suprotnosti sa Ustavom Republike Srbije (Član 74).

Kvalitet vazduha

Izveštaj navodi da kvalitet vazduha i stanje sistema za njegovo praćenje u Srbiji konstantno opada. Najveći izazovi su na nivou monitoringa kvaliteta vazduha i informisanja javnosti. Kvalitet i validnost podataka koji pristižu iz državne mreže automatskog monitoringa kvaliteta vazduha i dalje nisu zadovoljavajući, pre svega zbog stanja i načina održavanja opreme. Primera radi, u 2015. samo 25% podataka iz državne automatske mreže je priznato kao validno.

Upravljanje vodama

Glavni problemi u oblasti upravljanja vodama ostaju kontrola i sprečavanje zagađivanja voda, kontrola korišćenja rečnih sedimenata i podzemnih voda, kontrola izgradnje i sprečavanje ilegalne izgradnje na vodnim područjima i izgradnja malih hidrocentrala. Kako je nadležnost za upravljanje vodnim resursima podeljena između nekoliko sektora, značajan problem i dalje predstavlja manjak strukturirane međusektorske saradnje, pre svega sa sektorima energetike, prostornog planiranja, zaštite životne sredine i poljoprivrede.

Zaštita prirode

Sprovođenje zakona i podzakonskih akata Republike Srbije ostaje najslabija karika vlasti u oblasti zaštite prirode. Jedan od glavnih razloga za to jeste i dalje nedostatak kapaciteta državnih službi, posebno policije i inspekcija, kao i lokalnih samouprava, ali i jak politički uticaj.

Upravljanje hemikalijama

U delu koji se odnosi na upravljanje hemikalijama Izveštaj zahteva saradnju i koordinaciju odeljenja zaduženog za sprovođenje propisa o hemikalijama s drugim relevantnim sektorima,

prvenstveno u oblasti zaštite životne sredine. Do danas nema informacija o osnivanju i radu zajedničkog tela, niti o donošenju integrisanog programa upravljanja hemikalijama.

Klimatske promene

Izveštaj ukazuje da je, u oblasti klimatskih promena, Srbija u samom začetku uspostavljanja pravnog i strateškog okvira. U maju je Parlament ratifikovao Pariski sporazum o klimi a pre toga, u martu, i Doha amandman na Kjoto protokol. Izrada Nacionalne strategije za borbu protiv klimatskih promena je u toku, ali bez jasnih informacija o fazi u kojoj se proces nalazi. Zakon o klimatskim promenama, najavljen za početak 2018. godine, nije ušao u skupštinsku proceduru pre kraja septembra 2017. godine.

Zaključak

Svi učesnici složili su se da pitanje zaštite životne sredine nije suprotstavljeno ekonomskom napretku, kako glasi uobičajeno shvatanje ove teme. Naprotiv, istaknuto je da zaštita životne sredine, cirkularna i zelena ekonomija donose mnoštvo mogućnosti za povećan ekonomski napredak uz smanjene negativne efekte na životnu sredinu.

Kompletan izveštaj Poglavlje 27 u Srbiji: Još uvek u pripremi (godinu dana kasnije) možete preuzeti [OVDE](#).

ŠTA JE KOALICIJA 27?

Koalicija 27 nije politička koalicija. Iako se bavi javnim politikama. Fokus ove koalicije su javne politike u oblasti zaštite životne sredine i klimatskih promena. Ovu koaliciju čini 11 organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom prirode, zaštitom i upravljanjem vodama, zaštitom kvaliteta vazduha, upravljanjem hemikalijama, klimatskim promenama, mehanizmima finansiranja zaštite životne sredine i javnim politikama koje regulišu ove oblasti.

Koalicija 27 zagovara i podstiče učešće javnosti u procesu pristupnih pregovora Republike Srbije EU i predlaže rešenja koja će doprineti zaštiti i unapređenju kvaliteta života građana. Pored Beogradske otvorene škole, organizacije udružene u Koaliciji 27 su: Alternativa za bezbednije hemikalije, Centar za ekologiju i održivi razvoj, Centar za unapređenje životne sredine, Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, GM Optimist, Jedan Stepen Srbija, Mreža za klimatske akcije Evrope (CAN), NVO Fraktal, Mladi istraživači Srbije i Svetska organizacija za prirodu (WWF).

Mirjana Jovanović, Beogradska otvorena škola

PREDSTAVLJANJE NAPRETKA U OKVIRU DESET PRIORITETA IZ GOVORA O STANJU UNIJE¹

Prilagodljiva Energetska unija s dugoročnom politikom prema klimatskim promenama

Želim da reformišem i reorganizujem evropsku energetska politiku u pravcu nove evropske Energetske unije. (...) Moramo ojačati ideo obnovljivih izvora energije na našem kontinentu. Ovo nije isključivo pitanje odgovorne politike prema klimatskim promenama. To je istovremeno i imperativ industrijske politike.

*Žan Kod Junker, Novi početak za Evropu,
22. oktobar 2014. godine*

Energetska unija je od ključnog značaja za modernizaciju evropske ekonomije. Ona podstiče otvaranje novih radnih mesta i ekonomski rast, stavlja istraživanja i inovacije u centar naše budućnosti i priprema našu industriju da podrži obaveze koje je Evropa preduzela u oblasti klimatske politike. Evropa će nastaviti svetu da šalje poruku da se na nju može računati kao na lidera u borbi protiv klimatskih promena.

Novembra 2015. godine, EU je odigrala važnu posredničku ulogu u postizanju istorijskog, ambicioznog i globalnog Pariskog sporazuma o promeni klime. Sto devedest i pet država postiglo je dogovor oko jednostavnog cilja: ostaviti budućim narašt-

¹ Od ovog broja Biltena, čitaoci i čitateljke će imati prilike da dobiju detaljnije informacije o svakom od deset prioriteta predstavljenih u Govoru o Stanju unije predsednika Evropske komisije Žan Klod Junkera (Svake godine, u septembru, predsednik Evropske komisije govori pred Evropskim parlamentom o dostignućima prethodne i prioritetima za godinu koja dolazi.) Tekst koji čitate, kao i oni koji će uslediti, prevodi su iz Brošure koju je izdala Evropska komisija, a tiču se napretka u okviru deset prioriteta o kojima je Junker govorio.

jima zdraviju i stabilniju planetu i prosperitetnija, modernija i poštenija društva. Nepunih godinu dana kasnije, u oktobru 2016. godine, EU je ratifikovala ovaj Sporazum. Evropa je napravila korak napred, tamo gde su se drugi vratili korak unazad i povratka nazad nema.

Evropska unija se u Parizu obavezala da će smanjiti emisiju štetnih gasova za 40%. U pitanju je investicija u naše blagostanje, ali i u održivost evropske ekonomije. Govorimo o dve strane medalje: od 1990. do 2015. godine, emisije štetnih gasova su smanjene za 22% dok je BDP porastao za 50%. Usvajanjem paketa propisa Čista energija za sve Evropljane u Evropskom parlamentu i državama članicama, Evropa se priprema da zakorači na sledeći stepenik. Time je energetska efikasnost stavljena na prvo mesto, a Evropa postaje lider u oblasti obnovljivih izvora energije, a i dalje će se raditi na tome da se uspostavi tržište električne energije koje odgovara potrebama stanovništva i industrije, i vodi sigurnom snabdevanju električnom energijom.

Akcent se stavlja i na razvoj inovacija u oblasti čiste energije i obnovi starih, energetski neefikasnih zgrada u Evropi. Domaćinstva će, zahvaljujući preciznijim i jednostavnijim propisima o energetske efikasnosti kućnih aparata, usvojenim u Evropskom parlamentu i državama članicama, moći da uštede i do 500 evra godišnje. Ovo vodi uvećanju prihoda industrije za više od 55 milijardi evra godišnje, ali i uštedi energije do 2020. u obimu koji je isti kao godišnja potrošnja u Italiji.

**Pariski sporazum
vodi
modernizaciji
evropske ekonomije**

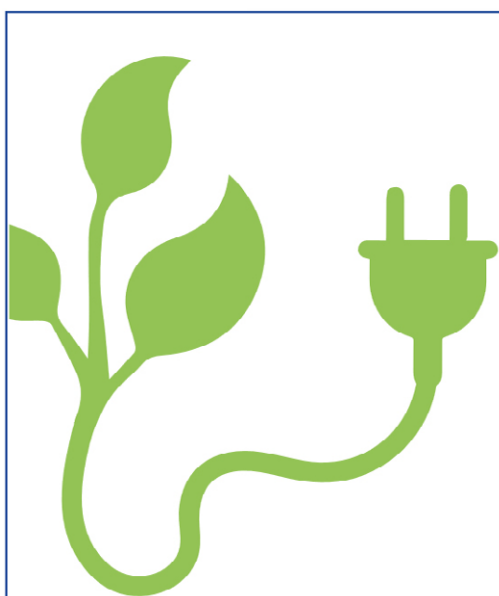
Prošlogodišnji angažman Evrope u oblasti energetske sigurnosti doprineo je tome da se nijedan Evropljanin ne oseti zapostavljenim. Solidarnost je stavljena na prvo mesto u propisima koji su nedavno usvojeni i koji se odnose na sigurnost snabdevanja gasom. Države članice obavezale su se da će pomoći svojim susedima u slučajevima ozbiljnih energetskih kriza. Nova pravila uspostavljaju regionalnu koordinaciju kako bi se države na što bolji način pripremile i odgovorile na nestašice energenata, kako nijedno evropsko domaćinstvo ne bi ostalo hladno. Iz tog razloga Evropska komisija nastavlja da podržava radove na gasnoj infrastrukturi u Baltičkom regionu poput gasne interkonekcije između Poljske i Litvanije ili Baltikonektora između Finske i Estonije. Komisija, takođe, nastavlja da radi na uspostavljanju severnog gasnog koridora kojim će se preko Danske povezati Norveška i Poljska, što će pomoći otklanjanju prepreka za slobodan protok gasa u Centralnoj i Juugoistočnoj Evropi. Komisija je tražila od Saveta EU odobrenje da s Rusijom pregovara o principima za sprovođenje projekta Severni tok 2, kako bi se osiguralo da gasna infrastruktura, ukoliko bude izgrađena, funkcioniše u skladu s pravilima energetskog tržišta EU i osnovnim principima međunarodnog prava i prava EU.

Takođe, nastavlja se posao na kreiranju jedinstvenog tržišta u kojem će se čista energija slobodno i sigurno kretati. Izgradnja infrastrukture je od suštinske važnosti za takav poduhvat. EU je u okviru programa Povezivanja Evrope (*Connecting Europe Facility*) investirala 1,7 milijardi evra u 96 projekata u oblasti električne energije, pametnih mreža i gasne infrastrukture. Takođe, radimo na tome da se poštuju odredbe prava EU u međunarodnim sporazumima koji se bave energetskim pitanjima.

U cilju dalje promocije međupovezanosti država članica, Komisija je u junu 2017. godine podržala uspostavljanje Keltске interkonekcije kojom će se prvi put u istoriji spojiti francuski i irski energetski sistemi. Keltška interkonekcija može da snabdeva 450.000 domaćinstava i obezbeđuje direktnu komunikacionu vezu između dve zemlje putem optičkog kabla.

Evropski parlament zajedno s državama članicama nastavlja rad na unapređenju EU sistema za trgovanje emisijama gasova sa efektom staklene bašte, kao i na ubrzanju prelaska na režim smanjenog emitovanja ugljen-dioksida u drugim delovima naše ekonomije. Komisija je predložila strategiju za mobilnost sa smanjenim emisijama ugljen-dioksida, propise za ograničavanje emisija u saobraćaju, kao i Pravilnik za praćenje i obaveštavanje o emisijama ugljen-dioksida od strane teških motornih vozila. Naredne godine ćemo, u cilju promovisanja čistije mobilnosti, predložiti emisione standarde za automobile.

Finansijski sektor ima važnu ulogu u postizanju ciljeva Pariskog sporazuma i EU Agende 2030 o održivom razvoju. Neophodno je da što više privatnog kapitala bude usmereno u pravcu investiranja u ekonomiju s niskom emisijom ugljenika. Decembra 2016. godine Komisija je ustanovila Ekspertsku grupu za održivo poslovanje, a čiji je zadatak da prati i usmerava ovu tranziciju. Grupa je u junu 2017. godine dala prve preporuke za delovanje.

Čista energija za sve
Evropljane može otvoriti
**900.000 novih radnih
mesta** i osigurati
**177 milijardi evra
investicija** svake godine
počevši od 2021.

Poruka civilnog društva

NEOPHODNO JE UNAPREDITI STANDARDE

Organizacije koje su učestvovalе na sednici posebno su ukazale na tri ključna izazova: na primenu strateškog i zakonodavnog okvira vezanog za životnu sredinu i klimatske promene, na problem nedovoljno razvijene međusektorske saradnje, kao i manjka finansijskih i ljudskih resursa.

U Beogradu je 3. oktobra održana peta po redu sednica Zajedničkog konsultativnog odbora civilnog društva Evropske unije i Srbije (*EU-Serbia, Civil Society Joint Consultative Committee*). Ona je bila posvećena pitanjima usklađivanja ovdašnje politike životne sredine i njoj srodnih politika s pravnim tekovinama EU u ovoj oblasti, a u procesu pristupnih pregovora Srbije za članstvo u EU. Posebna pažnja bila je posvećena pitanjima unapređenja primene standarda u oblasti životne sredine u transportnoj i energetskej politici RS, kao i izazovima u primeni EU standarda u oblasti politike borbe protiv klimatskih promena.

Ključni zaključci Zajedničkog konsultativnog odbora odnosili su se na unapređenje strateškog i normativnog okvira za zelenu ekonomiju na svim nivoima. Ukazano je na potrebu za kvalitetnijim monitoringom kvaliteta vazduha, većim investicijama i kreiranjem povoljnijeg okruženja za velike infrastrukturne projekte u oblasti upravljanja vodama, a naročito otpadnim vodama. Kada je u pitanju politika borbe protiv klimatskih promena, Zajednički konsultativni odbor ukazao je na neophodnost razvijanja Nacionalne strategije za klimatske promene koja će biti u potpunosti usaglašena sa Okvirom EU za klimu i energetiku do 2030. (*EU 2030 Climate and Energy Framework*), kao i s Mapom puta EU do 2050. godine ka ekonomiji s niskim emisijama ugljenika.

Važno je naglasiti i da postoji potreba da se ubrza ispunjavanje obaveza preuzetih iz Pariskog sporazuma, kao i za hitnim usaglašavanjem sa EU Direktivom o industrijskim emisijama. Zajednički konsultativni odbor je, takođe, pozvao vlasti na svim nivoima u Srbiji da osmišljavaju i sprovedu projekte koji podržavaju smanjenje emisija gasova sa efektima staklene bašte i da dugoročno stvaraju strateški i normativni okvir, te da primenjuju prakse koje će pospešiti otpornost države na negativne uticaje klimatskih promena.

Glavni problemi

Organizacije civilnog društva koje su učestvovalе na sednici posebno su ukazale na tri ključna izazova kada je u pitanju primena standarda u oblasti politike životne sredine i politike borbe protiv klimatskih promena u Srbiji, a to su: Primena strateškog i zakonodavnog okvira vezanog za životnu sredinu i klimatske promene, gde je naročito ukazano na značaj Nacionalne strategije za klimatske promene i primene odgovarajućeg zakonodavnog okvira, posebno onog koji se odnosi na monitoring,

Izvor: www.eesc.europa.eu

izveštavanje i verifikaciju sistema za trgovinu emisijama gasova sa efektom staklene bašte EU. Govorilo se i o izazovima s kojima se suočavaju lokalne samouprave usled nedostatka adekvatnog okvira za adaptaciju i ublažavanje negativnih efekata klimatskih promena; zatim, problem međusektorske saradnje koja nije dovoljno razvijena kako na horizontalnom (između ključnih vladinih donosilaca odluka u ovoj oblasti) tako i na vertikalnom nivou (između vladinih i nevladinih aktera – lokalnih samouprava, organizacija civilnog društva, profesionalnih asocijacija i sl.); konačno, tema je bila i (ne)dostupnost resursa, uz naglasak da je evidentan njihov nedostatak za primenu standarda u oblasti zaštite životne sredine i klimatskih promena. Ovde se, pre svega, misli na finansijske resurse, a važno je istaći da je ukidanje Fonda za zaštitu životne sredine i nenamensko trošenje finansijskih sredstava iz lokalnih budžeta za životnu sredinu značajno umanjilo predvidljivost planiranja i finansiranja aktivnosti vezanih za primenu standarda u oblasti klimatskih promena. Konačno, kada je reč o resursima, značajan je i manjak ljudskih resursa, eksperata na svim nivoima vlasti s dovoljnim tehničkim znanjima za tumačenje i primenu ovih standarda.

Zajednički konsultativni odbor čine predstavnici Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta, s jedne strane i s druge strane predstavnici socijalnih partnera i organizacija civilnog društva u Srbiji. Ključna uloga ovog Odbora vezana je za praćenje sprovođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i pružanje neophodne pomoći Savetu za stabilizaciju i pridruživanju u njegovom radu.

Vladimir M. Pavlović, Beogradska otvorena škola

POGLAVLJE 29 - CARINSKA UNIJA

Pre skoro pola veka, tačnije 1. jula 1968. godine, osnovana je Carinska unija između tadašnjih država članica Evropskih zajednica. Time je postavljen jedan od kamena temeljaca za stvaranje jedinstvenog evropskog tržišta kakvo danas postoji. Ono zapravo podrazumeva da 28 država članica primenjuju iste carinske tarife na proizvode koje uvoze iz ostatka sveta, dok su u međusobnoj trgovini carine ukinute. Imajući u vidu brojna pravila koja se primenjuju prilikom uvoza i izvoza robe iz drugih delova sveta, sve carinske kontrole između država članica EU potpuno su uklonjene, dok s druge strane sva roba koja se uvozi na teritoriju EU podleže jedinstvenim pravilima kontrole.

Evropska unija i njene institucije u potpunosti su odgovorne za carinsku politiku. Pravni propisi koji se donose da bi regulisali ove oblasti, oličeni u onome što nazivamo pravnim tekovinama EU, obavezujući su za sve države članice i direktno primenjivi na celom području EU.

Kada govorimo o podrazumevajućim pravnim propisima, u našem slučaju to znači da će Srbija u narednom periodu morati da usvoji i primeni veliki broj propisa koji uključuju i Carinski zakon EU i odredbe za njegovu primenu, kombinovanu nomenklaturu EU, zajedničku carinsku tarifu, kao i odredbe o klasifikaciji tarifa, carinske olakšice, tarifne kvote itd.

Sve ove odredbe EU omogućavaju da se vrši bolja carinska kontrola krivotvorene i piratske robe, prekursora za proizvodnju droga i izvoza kulturnih dobara, a u cilju sprečavanja organizovanog kriminala, terorizma i pranja novca. EU na ovaj način štiti pravo intelektualne svojine, osigurava zaštitu potrošača i zdravlja, ali i unapređuje zaštitu životne sredine.

U okviru Evropske komisije za ovo poglavlje je nadležan Generalni direktorat za poreze i carine.

Kako se ova politika sprovodi?

Evropska unija utvrđuje visinu svojih uvoznih carina na osnovu međunarodnih sporazuma, uglavnom onih koji su zaključeni u okviru Saveta za carinsku saradnju i Svetske trgovinske organizacije. Sa određenim zemljama, kao na primer članicama Evropskog ekonomskog prostora (Island, Norveška, Lihtenštajn), EU ima sklopljene sporazume koji omogućavaju bescarinski pristup određenim proizvodima ili uvoz tih proizvoda po sniženoj ceni. Carinskom unijom upravlja 28 nacionalnih carinskih službi država članica EU koje deluju kao jedna. Carinski službenici nadziru kretanje proizvoda na spoljnim granicama EU, koje uključuju kopnene, kao i granične prelaze u lukama i aerodromima. Nacionalne carinske službe prikupljaju carinske takse, akcize i porez na dodatnu vrednost na uvezene proizvode iz trećih zemalja, te brinu o poštovanju uvoznih kvota i drugih ograničenja.

KOJA JE KORIST ZA SRBIJU?

- Veći izbor i niže cene robe
- Kontrola kvaliteta robe
- Izvoz i uvoz robe u ostale države članice EU, bez plaćanja carina
- Smanjeno vreme čekanja na granici
- Bolja zaštita autorskih prava
- Manja stopa organizovanog kriminala

Posledice usklađivanja sa evropskim propisima u oblasti Carinske unije omogućiće građanima Srbije veći izbor proizvoda boljeg kvaliteta po nižim cenama. Isto tako, po pristupanju Srbije EU, srpski državljani će moći da kupe robu u bilo kojoj državi članici EU i da je, bez ikakvih carinskih dažbina, uvezu u Srbiju. Preduzeća koja posluju u Srbiji moći će da prodaju svoje proizvode, kao i da ulažu u bilo kojoj državi članici.

Pregovaračka struktura Srbije

Šefica pregovaračkog tima za poglavlje 29 je Vesna Hreljac-Ivanović, pomoćnica ministra u Sektoru za carinski sistem i politiku u Ministarstvu finansija. U pregovaračku grupu za poglavlje 29 uključeni su predstavnici sledećih organa i organizacija: Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija, Ministarstva privrede, Ministarstva poljoprivrede, Ministarstva zaštite životne sredine, Ministarstva zdravlja, Ministarstva kulture i informisanja, Republičkog zavoda za statistiku, Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo i Ministarstva za evropske integracije.

Analitički pregled zakonodavstva (skrining) za ovo poglavlje je otpočet 26. marta, a završen 4. juna 2014. godine. Poglavlje je otvoreno 20. juna 2017. godine.

Izveštaj Evropske komisije za 2016

U izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije iz 2016. godine navodi se da je Srbija na dobrom nivou pripremljenosti za Carinsku uniju i ocena u ovoj oblasti je 4 što znači „dobar napredak”. Dobar napredak ostvaren je u oblasti pokretanja zajedničkog tranzitnog postupka uz podršku Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema (NKTS). Srbija, u narednom periodu, treba da unapredi sistem obrade carinskih deklaracija i integriše upravljanje rizikom, kao i da dalje modernizuje upravljanje Upravom carina.

Ovako prikupljene carinske takse takođe čine jedan od izvora prihoda budžeta EU, tako što države članice zadržavaju u svom budžetu 25% prihoda od naplate carinskih taksi, a ostalih 75% se uplaćuje u budžet EU.

Obaveze država kandidata

Pregovori u poglavlju koji se tiču Carinske unije uglavnom su usmereni na usvajanje pravnih tekovina EU kako bi se omogućilo njeno neometano funkcionisanje kada država postane članica. Države kandidati su dužne i da dostave i informacije o uspostavljanju dovoljnog operativnog kapaciteta svoje carinske uprave o pitanjima kao što su: reforma i jačanje carinskih službi, sprovođenje mera za smanjenje vremena čekanja na granici, garantovanje zaštite autorskih prava i prava industrijske svojine, borba protiv privrednog i organizovanog kriminala, kao i protiv prevare i korupcije, poboljšanje interne koordinacije unutar carinske uprave i carinske administracije.

Država kandidat mora da razvije politike, sisteme, procedure i instrumente tehnologije kompatibilne sa zahtevima i standardima EU i da obezbedi neophodne kapacitete za primenu i sprovođenje propisa, uključujući i povezivanje sa odgovarajućim kompjuterizovanim carinskim sistemima EU. Isto tako, carinski organi moraju da obezbede i odgovarajući kapacitet za primenu i sprovođenje posebnih pravila predviđenih u odgovarajućim delovima pravnih tekovina EU, kao što su deo o spoljnoj trgovini, zdravlju i bezbednosti.

Izvor: ec.europa.eu

Beogradska otvorena škola

Masarikova 5/16,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 11 30 61 372
F: +381 11 36 13 112
E: eupregovori@bos.rs i cei@bos.rs
W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs
S: www.facebook.com/bos.rs
S: twitter.com/boskola

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Podržano od strane Evropske
unije u okviru programa
„Evropa za građane i građanke”

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Ukoliko želite da redovno dobijate bilten
„Progovori o pregovorima” prijavite se [OVDE](#).

Stalo nam je do Vašeg mišljenja i povratne informacije
– molimo Vas da nas kontaktirate odgovorom na mejl
eupregovori@bos.rs i pošaljete nam sugestije o tome kako
možemo da poboljšamo ovaj bilten. Takođe, ukoliko
smatrate da bilten nije relevantan za Vaš delokrug rada ili
ako niste zainteresovani da ga primete ubuduće možete nam
to javiti odgovorom na ovu [poruku](#).

Ukoliko želite da primete informacije o specifičnim
poglavljima u okviru procesa pregovara Srbije sa EU
popunite **Upitnik**, koji se nalazi na sledećem [LINKU](#).